

Радкевич О.,

УДК 37.015.322.1

д-р пед. наук, старший дослідник,
головний науковий співробітник
відділу моніторингу та оцінювання
якості загальної середньої освіти,
Інститут педагогіки Національної академії
педагогічних наук України, м. Київ

АКТУАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У КОНТЕКСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТЬНОГО ПРОЦЕСУ

Цифровізація освітнього процесу відіграє ключову роль у сучасній професійній діяльності педагогічних працівників закладів освіти. Застосування цифрових освітніх систем дає їм змогу організувати освітній процес більш ефективно і гнучко. Ці системи також охоплюють інші аспекти професійної діяльності педагогічних працівників, від вимірювання результатів навчання учнів до аналізу ефективності використання інноваційних технологій навчання, що робить їх незамінним інструментом у реалізації освітніх стратегій. Цифровізація освіти акцентує увагу на необхідності розвитку в педагогічних працівників компетентностей для формування інформаційно-освітнього середовища. Такий підхід не тільки сприяє підвищенню якості освітнього процесу, але й підготовці учнів до ефективної взаємодії у умовах цифрової трансформації суспільства. Розглянемо більш детально компетентності педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, які відіграють ключову роль у їхній професійній діяльності, а саме: *інформаційно-цифрову; оцінювально-аналітичну; інноваційну; рефлексивну; здатність до навчання впродовж життя* [1].

Зокрема, *інформаційно-цифрова* компетентність педагогічних працівників є невід'ємним елемент їхньої професійної майстерності, вона передбачає не тільки наявність знань і вмінь застосування цифрових технологій для оптимізації освітнього процесу, але й спеціалізованих електронних системам оцінювання результатів навчання здобувачів освіти, а також результатів власної професійної діяльності [2]. Наявність такої компетентності є критично важливим для адаптації вчителів до постійно змінюваного освітнього середовища, де цифровізація набуває все більшого поширення. Це обумовлено здатністю вчителів критично

аналізувати, селекціонувати і використовувати інформацію, оптимізувати освітній процес через інтеграцію освітніх цифрових технологій. Такий підхід сприяє вдосконаленню професійних знань, розвитку навичок критичного мислення та навчання учнів самостійно оволодівати знаннями й уміннями. Це відкриває нові перспективи для індивідуалізації навчання, адаптації до освітніх потреб учнів та розроблення інноваційних освітніх програм.

У контексті сучасного освітнього процесу, роль інформаційно-цифрової компетентності педагогічних працівників набуває вирішального значення. Це впливає з необхідності інтеграції цифрових технологій у навчальний процес, яка, в свою чергу, потребує глибокого розуміння та володіння цими технологіями з боку викладачів. Отже, інформаційно-цифрова компетентність охоплює не лише технічні навички користування цифровими інструментами, але й здатність критично оцінювати інформацію, розуміти основи кібербезпеки та ефективно застосовувати цифрові ресурси для розробки навчальних матеріалів. А оцінювання професійної діяльності педагогічних працівників у цьому контексті вимагає системного підходу, який включає аналіз їх інформаційно-цифрової компетентності. Це дає змогу визначити не лише рівень володіння цифровими інструментами, але й здатність до навчання та професійного розвитку в цифровій епосі. Такий підхід сприяє формуванню відповідального ставлення до власної професійної майстерності та мотивує до постійного оновлення знань і навичок.

У контексті здійснення ґрунтового аналізу та інтерпретації даних щодо: результатів навчання учнів, ефективною адаптації освітнього процесу до їхніх індивідуальних особливостей, підвищення якості надання освітніх послуг, особливої ваги набуває *оцінювально-аналітична* компетентність педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти [3]. Належне використання інформації, отриманої з електронних систем, потребує від учителів розвинутих навичок критичного мислення та здатності до аналітичної роботи з великим обсягом даних. Такий підхід не тільки сприяє індивідуалізації навчання, але й успішній взаємодії учнів з інформаційно-насиченим суспільством. Застосування електронних систем оцінювання також розширює можливості педагогів у вимірюванні та аналізі навчальних досягнень учнів, охоплюючи широкий спектр академічних знань та соціально-емоційних навичок. Ці інструменти дають змогу оперативно вносити необхідні корективи в освітній процес, ґрунтуючись на об'єктивних і точних даних. Зазначимо, що аналіз результатів навчання учнів не обмежується лише кількісними показниками, але й охоплює ґрунтовне

розуміння підходів до оцінювання якості учнівських робіт, рефлексій, що потребує від педагогів високого рівня здатності до ідентифікації освітніх трендів і проблем. Важливим аспектом є також розвиток в учнів навичок самооцінювання та взаємооцінювання, до чого спонукають електронні системи оцінювання. Це сприяє залученню учнів до активного самоаналізу та рефлексії над власним процесом навчання й розвитку в них відповідального ставлення до оволодіння навчальним матеріалом. Узагальнюючи, оцінювально-аналітична компетентність є важливим елементом професійної діяльності педагогічних працівників, що потребує систематичного розвитку та підтримки з боку освітніх інституцій. Її розвиток відкриває нові можливості для підвищення ефективності освітнього процесу та рівня якості загальної середньої освіти.

Ключову роль у розвитку сучасного освітнього середовища відіграє *інноваційна компетентність* учителів закладів загальної середньої освіти, особливо у сфері застосування електронних систем оцінювання [4]. Ураховуючи, що інноваційність є невід'ємною частиною професійної діяльності вчителів, вона потребує безперервного самовдосконалення та розвитку. Використання новітніх підходів значно оновлює освітній процес у закладах загальної середньої освіти, забезпечує вчителів освітніми інструментами, що дають їм змогу залишатися в авангарді освітніх інновацій. Особливо важливою є інтеграція електронних систем оцінювання, що забезпечує ефективність та прозорість оцінювання результатів навчання учнів. Учителі, які вміють використовувати різноманітні інноваційні підходи та технології організації освітнього процесу, підвищують його якість, а також сприяють створенню більш гнучкого, адаптивного та інтерактивного навчального середовища. Інноваційна компетентність дає змогу вчителям вдосконалювати методики викладання, створювати інноваційні освітні програми враховуючи сучасні освітні виклики. Отже, розвиток інноваційної компетентності педагогічних працівників потребує системної підтримки на рівні закладів освіти та держави загалом. Це охоплює не тільки організацію курсів підвищення кваліфікації та майстер-класів, але й створення мотиваційних механізмів для самостійного підвищення педагогічної майстерності вчителів.

У професійному зростанні та самооцінюванні результатів педагогічної діяльності вчителів значну роль відіграє *рефлексивна компетентність*. Особливість цієї компетентності полягає у здатності вчителів усвідомлювати результати своєї діяльності, аналізувати свої успіхи та визначати напрями подальшого розвитку. Це сприяє підвищенню якості освітнього процесу, а також

є важливим елементом самовдосконалення вчителя. Рефлексивна компетентність спонукає вчителів до постійного моніторингу та оцінювання результатів їхньої діяльності, що охоплює аналіз професійних навичок, знань й емоційного стану. Комплексний підхід сприяє більш ефективній адаптації вчителів до змін в освітньому середовищі та підвищенню якості освітнього процесу [5]. Для досягнення високого рівня рефлексивної компетентності важливо забезпечити вчителям доступ до якісних інструментів самооцінювання, інтегрованих у системи електронного оцінювання. Такі інструменти мають охоплювати комплексні показники, що дають змогу ґрунтовно аналізувати всі аспекти професійної діяльності вчителів. Підсумовуючи, сучасні підходи до оцінювання результатів власної діяльності передбачають наявність у вчителів здатності рефлексувати та вносити зміни у свою роботу. Ефективне використання рефлексивних практик значно підвищує якість освіти, оскільки спонукає учителів до самовдосконалення та інноваційного підходу до організації освітнього процесу.

У сучасному динамічному освітньому середовищі ключовою для підтримки високого рівня професійної діяльності педагогічних працівників є їхня *здатність до навчання впродовж усього життя* [1]. Набуття вмінь управління новітніми електронними системами оцінювання є вагомим елементом удосконалення освітнього процесу, сприяючи підвищенню якості здобуття загальної середньої освіти. Означена компетентність стимулює вчителів до постійного самовдосконалення й спонукає їх до активної участі у професійних спільнотах, сприяючи обміну знаннями та досвідом. Використання електронних систем оцінювання дає змогу вчителям ефективно аналізувати власну діяльність, визначати необхідні умови та ресурси для професійного розвитку. Це уможливує здійснення вчителем об'єктивного самооцінювання та формування індивідуальної траєкторії професійного розвитку. Електронні системи оцінювання слугують ефективним засобом для досягнення цієї мети, оскільки забезпечують доступ до сучасних освітніх ресурсів та інноваційних методик оцінювання. Критично важливою для вчителів є їхня здатність до взаємодії з іншими суб'єктами освітнього процесу на принципах партнерства та підтримки. Участь у наставництві, супервізіях, професійних спільнотах дає змогу вчителям обмінюватися знаннями, розробляти спільні проекти та впроваджувати нові підходи в освітній процес, що позитивно впливає на якість загальної середньої освіти та сприяє їхньому професійному розвитку. Навчання впродовж усього життя, оволодіння електронними системами оцінювання та активна взаємодія з

колегами на основі партнерства є ключовими компонентами для забезпечення високого рівня професійної компетентності та адаптації педагогічних працівників. Здатність до навчання впродовж усього життя потребує організації цілеспрямованих навчальних програм, які включають модулі з особистісного розвитку, інноваційних методик викладання та технологій навчання.

Отже, обґрунтовані компетентності відображають здатність вчителів адаптуватися до швидких змін у високотехнологічному та інформаційному середовищі, впроваджувати інноваційні підходи в освітній процес, розвивати власну професійну майстерність через саморефлексію та самовдосконалення. На відміну від інших компетентностей, таких як мовно-комунікативна, предметно-методична, психологічна, емоційно-етична та інші, означені компетентності вчителів забезпечують комплексний підхід до інтеграції цифрових технологій в освітній процес, впровадження електронних систем оцінювання результатів навчання учнів та власної професійної діяльності й реалізації саморозвитку впродовж усього життя тощо.

Список використаних джерел

1. Професійний стандарт за професіями Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти, Вчитель закладу загальної середньої освіти, Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста). (2020) Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/266-nakaz_2736.pdf.

2. Сахно, О. В. (2020). Інформаційно-цифрова компетентність як важлива складова професійної діяльності педпрацівника. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/728318>.

3. Авшенюк, Н., Андрощук, І., Гриневич, Л. М., Івашньова, С. В., Ліннік, О. О., & Софій, Н. З. Професійний стандарт учителя нового покоління. 2021. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/40007>.

4. Дзюбенко, Ю. Л. Інноваційна компетентність учителя як складова його професійної компетентності. 2020. URL: <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/4446>.

5. Галузяк, В. М., Галузяк, В. М. Складові загальнопедагогічної компетентності вчителя. 2017. URL: <https://library.vspu.net/handle/123456789/1134>.

6. Нікітенко, В. О., Метеленко, Н. Г., Воронкова, В. Г., & Васильчук, Г. М. Концепція трансформації освітньої парадигми, орієнтованої на потреби та освіту "впродовж всього життя". *Humanities Studies*, 2023, (14 (91)), 93-101.